

Eğitimciler İçin

BİLİŞİM

TEKNOLOJİLERİ

Editörler:

Dr. Hüseyin akır

Dr. Selami Eryılmaz

Editörler:

Yrd. Doç. Dr. Selami ERYILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇAKIR

EĞİTİMCİLER İÇİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ

ISBN 978-605-364-723-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2014, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Ekim 2014, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Dumlupınar

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Sarıyıldız Matbaacılık Ltd. Şti.
İvogsan Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 523. Sk. No:31
Yenimahalle-ANKARA
(0312-395 99 94)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 23593

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Eğitimciler İçin Bilişim Teknolojileri adlı kitap, Bilgisayar ve diğer bilgi teknolojileri konusunda eğitimcilerin ihtiyaç duyduğu güncel, yenilikçi bilgi ve iletişim teknolojileri konularında, kuramsal ve uygulama çerçevesinde 21. yüzyılın becerilerini eğitimcilere kazandırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bilişim teknolojilerinde gelişmelere bağlı olarak eğitime katkı sağlamak amacıyla alanında deneyimli 16 uzmanının sahip olduğu bilgi birikimini aktardığı “Eğitimciler İçin Bilişim Teknolojileri” isimli kitapta 20 başlık altında; Bilgisayara Giriş, Bilgisayar Ağları, İnternet Sorunları, Bilişim Suçları, Kelime İşlemci, Veritabanları, Tablolama ve Entegre Programları, Masaüstü Yayıncılık, Multimedya ve Video Teknolojileri / Öğretmen Araçları, Yazılım Seçimi ve Sınıf Entegrasyonu, Web Tabanlı Eğitim, Uzaktan Eğitim, Mobil Öğrenme, Öğrenme Yönetim Sistemleri Öğrenme Nesneleri ve Hazırlama Süreçleri, Eğitim Teknolojisi Alanında Yenilikler ve FATİH Projesi gibi konuları içermektedir.

Kitabın ortaya çıkmasında sabır ve fedakârlık gösteren yazarlarımıza teşekkür eder, eserin akademisyenlere, eğitimcilere, öğrencilere ve konuya ilgi duyan herkese faydalı olmasını dileriz.

Yrd. Doç. Dr. Selami Eryılmaz
Gazi Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Çakır
Gazi Üniversitesi

Ekim 2014, Ankara

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. BÖLÜM: Bilgisayarın Tarihi Gelişimi

*Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi*

*Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi*

2. BÖLÜM: Bilgisayara Giriş

*Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi*

3. BÖLÜM: Bilgisayar Ağları ve İnternet

*Dr. Hakan TEKEDERE
Gazi Üniversitesi*

4. BÖLÜM: WEB

*Dr. Ahmet KARAASLAN
Afyon Kocatepe Üniversitesi*

5. BÖLÜM: İnternet Sorunları

*Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi*

6. BÖLÜM: İnternet Etiği ve Bilişim Suçları

*Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi*

7. BÖLÜM: Kelime İşlemci

*Dr. Oğuz POYRAZOĞLU
Gazi Üniversitesi*

*Öğr. Gör. Altuğ ÇAĞATAY
Tokat Üniversitesi*

8. BÖLÜM: Veri Tabanları

*Dr. Nursel YALÇIN
Gazi Üniversitesi*

9. BÖLÜM: Tablolama ve Entegre Programları

*Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi*

*Öğr. Gör. Altuğ ÇAĞATAY
Tokat Üniversitesi*

10. BÖLÜM: Masaüstü Yayıncılık

*Dr. Abdullah TOĞAY
Gazi Üniversitesi*

*Onur ÖZGÜR
Gazi Üniversitesi*

11. BÖLÜM: Mutlimedya ve Video Teknolojileri / Öğretmen Araçları

*Dr. Abdullah TOĞAY
Gazi Üniversitesi*

*İ. Cihan YETİŞKEN
Gazi Üniversitesi*

12. BÖLÜM: Yazılım Seçimi ve Sınıf Entegrasyonu

*Dr. Aslıhan TÜFEKÇİ
Gazi Üniversitesi*

*Öğr. Gör. Utku KÖSE
Uşak Üniversitesi*

13. BÖLÜM: Sınıfta Tek Bilgisayar

*Dr. Sinan KAYA
Mevlana Üniversitesi*

*Dr. Alpaslan DURMUŞ
Mevlana Üniversitesi*

14. BÖLÜM: WEB Tabanlı Eğitim

*Dr. Çelebi ULUYOL
Gazi Üniversitesi*

*Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi*

*Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi*

15. BÖLÜM: Uzaktan Eğitim

*Dr. Hakan TEKDERE
Gazi Üniversitesi*

16. BÖLÜM: Mobil Öğrenme

*Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi*

*Dr. Çelebi ULUYOL
Gazi Üniversitesi*

17. BÖLÜM: Öğrenme Yönetim Sistemleri

*Dr. Sinan KAYA
Mevlana Üniversitesi*

18. BÖLÜM: Öğrenme Nesneleri

Dr. Alpaslan DURMUŞ
Mevlana Üniversitesi

19. BÖLÜM: Öğrenme Nesnesi Hazırlama Süreçleri

Dr. Alaattin PARLAKKILIÇ
GATA

20. BÖLÜM: Eğitim Teknolojisi Alanında Yenilikler ve FATİH Projesi

Dr. Abdullah TOĞAY
Gazi Üniversitesi

Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

BİLGİSAYARIN TARİHİ GELİŞİMİ

1. Giriş.....	2
2. Bilgisayarın Tarihi Gelişimi	2
2.1. İlk Bilgisayar	4
2.2. Bilgisayarın Kuşaklara Ayrılması.....	5
3. Bilgisayar Verileri Nasıl İşler?.....	6
3.1. Bilgisayarda Kodlama Sistemleri	7
3.2. Bilgisayarın Verileri İşlemesi	8
4. Bilgisayarda Kapasitenin Belirtilmesi.....	9
4.1. Donanım Yazılım Bilişim Teknolojisi	9
4.2. Bilgi ve İletişim Teknolojisi Ürünlerinin Tanıtımı	11
4.3. Bilgisayar Çeşitleri	11
4.4. Bilgisayarlar Arasındaki Farklılıklar.....	14

2. BÖLÜM

BİLGİSAYARA GİRİŞ

Bilgisayarı Oluşturan Temel Unsurlar	28
1. Bilgisayarın Fiziksel Birimleri	29
1.1. Kasa (Case)	29
1.2. Güç Kaynağı (Power Supply).....	30
1.3. Ana Kart (Mainboard - Motherboard)	30
1.3.1. ROM Bellek (Read Only Memory).....	34
1.3.2. RAM Bellek (Random Access Memory).....	35
1.3.3. Ön Bellek (Cache Memory).....	36
1.4. Diğer Kartlar.....	42
1.5. Giriş-Çıkış Birimleri	45
1.5.1. Mürekkep Püskürtmeli Yazıcılar (Ink Jet Printers)	52
1.5.2. Lazer Yazıcılar (Laser Printers)	52
1.5.3. Nokta Vuruşlu Yazıcılar.....	53

1.6. Depolama Birimleri	56
1.6.1. Sabit Diskin Yapısı.....	57
2. Bilgisayarlar Arası İletişim	60
2.1. Ağ Nedir?	60
2.2. Ağların Sınıflandırılması.....	60
2.2.1. Yerel Alan Ağı (Local Area Network-LAN)	60
2.2.2. Geniş Alan Ağı(Wide Area Networks).....	61
2.2.3. Ana Makine (MainFrame) Modeli.....	62
2.2.4. İstemci / Sunucu (Client/ Server) Modeli.....	62
2.2.5. Eşlenik Ağ (Peer to Peer) Modeli.....	62
2.2.6. Veri Yolu Ağ Topolojisi (Bus Network).....	63
2.2.7. Yıldız Ağ Bağlantısı (Star Network).....	63
2.2.8. Halka Ağ Bağlantısı (Ring Network).....	64
2.2.9. Ağ Kartı (Ethernet) İle.....	64
2.2.10. Modem İle.....	64
2.3. Ağı Oluşturan Unsurlar.....	65
2.3.1. Kablolar	65
2.3.2. Aktarma ve Bağlantı Aygıtları	66
2.4. Yazıcı Kullanımı	68
2.5. Klavye Kullanımı.....	68
3. Bilgisayarda İlk Adım	71
3.1. Bilgisayarı Çalıştırma	72
3.2. Bilgisayarı Düzgün Şekilde Kapatma	73
3.3. Bilgisayarı Tekrar Çalıştırma.....	74
3.4. Bilgisayarın Temel Sistem Bilgisi	74
3.5. Bilgisayar Masaüstü Ekranı Ortamı.....	76
3.6. Disket Biçimlendirme.....	77
3.7. Gerekli Yardım Fonksiyonlarını Kullanma	78
4. Masaüstü Ekran Görüntüsünün Yapılandırılması	79
4.1. Simgelerle (İkonlarla) Çalışma.....	79
4.1.1. Masaüstü ekran simgelerini seçme ve taşıma.....	79
4.1.2. Temel masaüstü ekran simgelerini tanıtmaya.....	79
5. Pencerelele Çalışma	86
5.1. Araç çubukları.....	86
5.2. Bir uygulama penceresinin bölümleri.....	88

5.3. Masaüstü ekranındaki pencereleri taşıma	90
5.4. Uygulama penceresini boyutlandırma.....	91
5.5. Uygulama penceresini açma kapama	91
5.6. Açık pencereler arasında hareket edebilme	92
6. Dizinler (Klasörler) ve Dosyalar	93
6.1. Temel dizin yapısı.....	93
6.2. Dizin ve alt dizin oluşturma	93
6.3. Dizin özellikleri.....	95
6.4. Dosya çeşitleri	95
6.5. Dosya özellikleri.....	96
6.6. Dosya ve dizinleri yeniden isimlendirme	97
7. Dosya İşlemleri.....	97
7.1. Dosya seçme	98
7.2. Kopyalayıp yapıştırma.....	99
7.3. Verileri farklı kayıt ortamına kopyalama.....	100
7.4. Dosya silme.....	101
7.5. Seçilmiş olan dizinleri silme.....	102
7.6. Silinen dosyaları kurtarma	102
7.7. Geri Dönüşüm Kutusu'nu boşaltma.....	103
8. Yazdırma.....	103
8.1. Yazıcı Yükleme.....	103
8.2. Yazıcı Silme	106
8.3. Yazıcıdan Baskı Alabilme.....	106
8.4. Varsayılan Yazıcıyı Değiştirme.....	107
Özet	109
Kaynakça.....	111

3. BÖLÜM

BİLGİSAYAR AĞLARI VE İNTERNET

1. Bilgisayar Ağları	114
1.1. Ağ Nedir?	115
1.2. Ağ Türleri.....	115
1.2.1. Yerel Alan Ağları (Local Area Networks-LAN)	115
1.2.2. Geniş Alan Ağları (Wide Area Networks- WAN)	116

1.2.3. Metropolitan Ağlar (Metropolitan Area Networks-MAN)	117
1.3. Ağların Faydaları ve Sınırlılıkları.....	117
1.4. Kablolu ve Kablosuz Ağlar.....	118
1.4.1. Kablolu Ağlar.....	119
1.4.2. Kablosuz Ağlar.....	119
1.5. Okullarda Kablosuz (Wireless) Ağlar.....	120
2. İnternet	122
2.1. İnternetin Gelişim Süreci.....	124
2.2. İnternette Sunulan Hizmetler.....	125
2.2.1. E-Devlet.....	125
2.2.2. Sosyal Ağlar.....	126
2.2.3. Alışveriş	127
2.2.4. Bankacılık.....	127
2.2.5. Oyun	128
2.2.6. Arama	128
2.2.7. TV/Sinema/Müzik	129
2.3. İnternet Bağlantı Türleri	130
2.3.1. Çevirmeli Ağ	130
2.3.2. Kablo İnternet.....	131
2.3.3. Sayısal Abone Hatları (DSL).....	131
2.3.4. Uydu Sistemler	132
2.3.5. Mobil İnternet.....	133
2.3.6. Fiber İnternet.....	133
2.4. İnternet Servis Sağlayıcılar	134
2.5. İnternette İletişim Ortamları.....	135
2.5.1. Elektronik Posta	136
2.5.2. Sohbet	138
2.5.3. Haber ve Tartışma Grupları ve Forumlar	139
2.5.4. Blog	140
2.6. World Wide Web (WWW).....	142
2.7. İnternet ve Eğitim	144
2.8. İnternet ile Bütünleşik Sınıf Ortamları İçin Öneriler	148
Özet	152
Önemli Terimler.....	154
Kaynakça.....	156

4. BÖLÜM

WEB

1. World Wide Web	158
1.1. Kısa Tarihi	158
1.2. Nasıl Çalışır?	159
1.3. Erişim Yöntemleri	160
1.4. Sunucu İsmi	160
1.5. World Wide Web 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0	161
1.5.1. WEB 1.0	161
1.5.2. WEB 2.0	161
1.5.3. WEB 3.0	162
1.5.4. WEB 4.0	162
2. Arama Motorları	162
2.1. Arama Nasıl Yapılır	163
3. İnternet Üzerinden Multimedya	163
4. Web Sayfalarının Değerlendirilmesi	163
4.1. Hız	164
4.2. Kullanılabilirlik	164
4.3. İçerik	165
4.4. Görsellik	165
4.5. Sınıf Ortamında Web Sitelerinin Kullanımı ve Entegrasyonu	165
5. Web Sayfası Oluşturma	166
5.1. Web sayfası hazırlarken dikkat edilecek noktalar	166
5.2 . HTML (Hyper Text Markup Language)	167
5.2.1. Bağlantı Oluşturma	173
5.3. HTML 5	174
5.3.1. Yapısal HTML 5 Etiketleri	175
5.4. Tablolar	182
5.5. Form Etiketleri	185
5.6. Medya Etiketleri	188
6. WEB Geliştirme Araçları	191
6.1. Erişebilirlik için tasarım	192
6.2 Kademeli iyileştirmelerle geliştirin	192
6.3. Yönergeleri uygulamak	192
6.3.1. Firebug	192

6.3.2. Web Developer	193
6.3.3. Venkman	193
6.3.4. ColorZilla	193
6.3.5. MeasureIt.....	193
6.3.6. FireShot	194
6.3.7. FireFTP	194
6.3.8. HTML Validator.....	194
6.3.9. TamperData	194
6.4. Modüller ve Eklentiler.....	194
7. Eğitimde Mobil Teknolojiler	196
7.1. Mobil Eğitimin Avantajları	196
7.2. Eğitimde Kullanılan Mobil Cihazlar.....	197
7.3. Mobil Cihazların Eğitimde Kullanım Şekilleri.....	198
7.3.1. Offline (Çevrimdışı)	198
7.3.2. Online (Çevrimiçi).....	198
Özet	199
Önemli Terimler	200
Kaynakça.....	201

5. BÖLÜM

İNTERNET SORUNLARI

1. İnternet Sorunları.....	204
1.1. Mesaj Sağanakları (SPAM)	204
1.2. Kimlik Hırsızlığı (Phishing)	205
1.2.1. Kişisel Bilgilerin Ele Geçirilmesi	205
1.3. Kötücül Yazılımlar	209
1.4. İnternette İntihal	210
1.5. Yazılım Korsanlığı.....	211
1.6. İnternet Bağımlılığı.....	211
2. Güvenlik Tedbirleri.....	212
2.1. İdari ve Kurumsal Güvenlik	212
2.2. Fiziki Güvenlik	213
2.3. Yazılımsal Güvenlik	213

2.4. Personel Güvenliği	214
2.5. İnternette Güvenlik	215
Özet	216
Önemli Terimler	216
Kaynakça.....	217

6. BÖLÜM

İNTERNET ETİĞİ VE BİLİŞİM SUÇLARI

1. Etik ve İnternet Etiği	220
2. Etik ve Telif Hakları (Fikri Mülkiyet Hakları)	221
3. Bilgisayar ve İnternet Kullanımından Doğan Hukukî Meseleler	223
4. Bilgisayar ve İnternet Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali	223
5. Bilişim ve Bilişim Suçu	223
5.1. En Sık Rastlanan Bilişim Suçları	224
5.2. Bilişim Suçlarında Faillerin Genel Özellikleri.....	225
5.3. Bilişim Suçu Mağdurları	226
5.4. Bilişim Suçlarının İşlenme Şekilleri.....	226
5.4.1. Bilgi veya Veri Aldatmacası (Data Diddling)	227
5.4.2. Salam Tekniği (Salami Techniques).....	227
5.4.3. Süper Darbe (Super Zapping)	228
5.4.4. Eşzamansız Saldırıları (Asynchronous Attacks)	228
5.4.5. Atık Toplama (Scavenging).....	228
5.4.6. Yetki Dışı veya Gizlice Girme (Piggybacking-Impersonation)	228
5.4.7. Kötücül ve Casus Yazılımlar	229
5.5. Bilgisayar Suçlarına Karşı Kurulan Kuruluşlar	238
Özet	239
Önemli Terimler	240
Kaynakça.....	242

7. BÖLÜM

KELİME İŞLEM

Word Processing (Kelime İşlem).....	246
1. Kelime İşlem Nedir?.....	246
2. Kelime İőlemin Tarihçesi.....	246
Kelime İşlemci Programında Araçlar.....	260
Kelime İşlem ile Teknoloji Arasındaki İliŐki.....	262
Özet.....	267
Önemli Terimler.....	268
Kaynakça.....	268

8. BÖLÜM

VERİ TABANLARI

1. Veritabanı Nedir?.....	270
1.1. Veritabanı Yönetim Sistemi.....	271
2. Veritabanlarının Avantajları.....	272
2.1. Veri Tekrarını Azaltır.....	272
2.2. Veri Bütünlüğünü (Dođruluđu ve Tutarlılığını) Sađlar.....	272
2.3. Tutarsızlıkları Önler.....	272
2.4. Veri Paylaşımını Sađlar.....	273
2.5. Verilerin Gizliliğini ve Güvenliğini Sađlar.....	273
2.6. Standartlara Uygulanabilirliği Sađlar.....	273
2.7. Veri Bağımsızlığını Sađlar.....	273
3. Bir Veritabanı Nasıl alışır?.....	274
3.1. Bilgi Alma-Bilgi ekme-Bilgiye EriŐme.....	274
3.2. Bilgi Sıralama.....	275
3.3. Arama veya Filtreleme.....	276
4. Veritabanı Modelleri.....	277
4.1. HiyerarŐik Veri Modelleri.....	277
4.2. Ađ Veri Modelleri.....	278

4.3. İlişkisel Veri Modelleri	278
4.4. Nesneye Yönelik Veri Tabanları	280
5. Veritabanı Seçimi	281
6. Veritabanı Özellikleri.....	281
6.1. Sıralama.....	281
6.2. Güncelleme ve Değiştirme.....	282
6.3. Silme	282
6.4. Ekleme.....	282
6.5. Sorgulama	282
6.6. Raporlama.....	283
6.7. Form Oluşturma	283
6.8. Esneklik.....	284
7. ACCESS Programıyla Uygulama Faaliyetleri.....	284
7.1. Veritabanında Sorgular	290
7.1.1. Tek Tablo Kullanılarak Yapılan Sorgular.....	290
7.2. Birden Çok Tablo Kullanılarak Yapılan Sorgular.....	295
7.3. SQL Kodlarıyla Çalışma.....	300
Özet	302
Önemli Terimler	302
Kaynakça.....	303

9. BÖLÜM

TABLOLAMA VE ENTEGRE PROGRAMLARI

1. Elektronik Tablo Nedir ve Neden Kullanılır?	306
2. Elektronik Tabloya Tarihsel Bakış	306
Elektronik Tablonun Yapısı	311
Genel Özellikler ve Kullanım Şekli	312
Özet	322
Önemli Terimler	323
Kaynakça.....	323

10. BÖLÜM

MASAÜSTÜ YAYINCILIK

1. Masaüstü Yayıncılık	326
1.1. Renk ve Işık	326
1.2. Renk ve Çözünürlük Yönetimi	328
1.3. Baskı Teknikleri	329
1.3.1. Genel Baskı Teknikleri.....	329
1.3.2. Endüstriyel Baskı Teknikleri	330
2. Yeni Nesil Taşınabilir Cihazlar ve Masaüstü Yayıncılık Programları	338
3. Tasarım Alıştırmaları	340
3.1. Adobe Illustrator Programı Ara Yüzü	340
3.1.1. Örnek Uygulama	341
3.2. Adobe Photoshop Ara Yüzü	349
3.2.1. Örnek Uygulama	349

11. BÖLÜM

MULTİMEDYA VE VİDEO TEKNOLOJİLERİ/ ÖĞRETMEN ARAÇLARI

Medya nedir?	364
Multimedia nedir?	364
Dijital Ekranlarda Görüntü	365
Video Teknolojileri.....	365
Video Düzenleme Yazılımları	366
Ses Teknolojileri ve Dijital Ses	366
Dijital Ses Editörleri	368
Eğitimde Dijitalleşme Süreci.....	369
Eğitimde Multimedia Kullanımı	370
Bloglar	371
Sosyal Medya	372
Bulut Uygulamaları	373
Çevrimiçi Videolar	374
Çevrimiçi Beyaz Tahta Uygulamaları	374
Çevrimiçi Beyin Fırtınası Araçları	375
Multimedia Eğitim Araçlarında İçerik Geliştirme	375
Etkileşimli Öğrenme Ortamı Tasarım Araçları	376
Hızlı İçerik Geliştirme Araçları	377
Kaynakça.....	380

12. BÖLÜM

YAZILIM SEÇİMİ VE SINIF ENTEGRASYONU

Yazılım Seçimi ve Sınıf Entegrasyonu	382
1. Giriş	382
2. Bilgisayar Destekli Öğretim	382
3. Öğretim Yazılımları	384
3.1. Gösterim/Ders Kitabı Yazılımları	386
3.2. Alıştırma – Uygulama Yazılımları	386
3.3. Problem Çözme Yazılımları	387
3.4. Benzetim (Simülasyon) Yazılımları	387
3.5. Eğitici Oyun Yazılımları	388
4. Yazılım Seçiminde Önemli Faktörler.....	388
4.1. Yazılım Tarafı Faktörler.....	322
4.1.1. Eğitimsel Yeterlik	389
4.1.2. İşlevsel Yeterlik	390
4.1.3. Yönetimsel Yeterlik.....	391
4.1.4. Teknolojik Yeterlik	391
4.2. Yazılım Dışı Faktörler	392
5. Yazılımın Sınıfa Entegrasyonu	393
5.1. Entegrasyonda Dikkat Edilmesi Gereken Temel Hususlar	393
5.2. Entegrasyon Sonrası Eğitim Süreci	394
Özet	395
Önemli Terimler	323
Kaynakça.....	323

13. BÖLÜM

SINIFTA TEK BİLGİSAYAR

1. Giriş	400
2. Tek bilgisayarlı sınıfta uygulamalar ve yazılım seçimi	400
3. Tek bilgisayarlı sınıfta kullanılabilecek araçlar	414
4. Tek bilgisayarlı sınıfın düzeni.....	415
5. Bilgisayar ve iş birliğine dayalı öğrenme.....	415
6. Web 2.0 araçlarının eğitimde kullanımı.....	418
7. Sınıflarda bilgisayar entegrasyonu	419
Kaynakça.....	425

14. BÖLÜM

WEB TEMELLİ EĞİTİM

1. Web Temelli Eğitim	430
1.1. Giriş	430
1.2. Öğrenme Kuramları ve Web Temelli Eğitim	431
1.2.1. Davranışçı Yaklaşım ve Web Temelli Eğitim	431
1.2.2. Bilişsel Yaklaşım ve Web Temelli Eğitim	432
1.2.3. Yapılandırmacı Yaklaşım ve Web Temelli Eğitim	432
1.3. Öğretim Tasarımı ve Web Temelli Eğitim	433
1.4. Web Temelli Eğitimde Tasarım İlkeleri	434
1.4.1. Genel Tasarım İlkeleri	435
1.4.2. Gezinti Yapısı	436
1.4.3. Çoklu Ortam İçerik Çeşitleri	439
1.5. Web Temelli Eğitimde Değerlendirme	441
1.6. Uzaktan Eğitim	442
1.7. Gelecek Teknolojiler	443
1.7.1. Sanal Gerçeklik (Virtual Reality)	443
1.7.2. Arttırılmış Gerçeklik (Augmented Reality)	444
1.7.3. Robot Teknolojileri	446
1.7.4. Bulut Teknolojisi (Cloud Computing)	446
Kaynakça.....	448

15. BÖLÜM

UZAKTAN EĞİTİM

1. Uzaktan Eğitim	450
1.1. Uzaktan Eğitim Kavramları	451
1.2. Uzaktan Eğitimin Tarihi Gelişimi	452
1.2.1. Mektupla Öğretim Dönemi	453
1.2.2. Radyo ve Televizyon Yayınları Dönemi	454
1.2.3. Açık Öğretim Kurumları Dönemi	455
1.2.4. Tele konferans-Tele Öğrenme Dönemi	455
1.2.5. İnternet ve WEB Esnek Öğrenme Dönemi	456
1.3. Uzaktan Eğitimde Bilişim Teknolojileri Kullanımının Tarihsel Süreci	456
1.4. Türkiye’de Uzaktan Eğitim	458

1.4.1. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Uzaktan Eğitim	459
1.4.2. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Uzaktan Eğitim	460
1.4.3. Özel Sektör ve Uzaktan Eğitim	461
1.5. Uzaktan Eğitimin Yararlılıkları ve Sınırlılıkları	462
1.6. Uzaktan Eğitim Modelleri	464
1.6.1. Tarihsel Gelişimine Göre Uzaktan Eğitim Modelleri	465
1.6.2. Etkileşim Düzeyi ve İletişime Göre Uzaktan Eğitim Modelleri	465
1.6.3. Zaman ve Mekan Bağımlılığına Göre Uzaktan Eğitim Modelleri	466
1.6.4. Eğitim Ortamına Göre Uzaktan Eğitim Modelleri	467
1.7. Uzaktan Eğitimde Öğretmen ve Öğrenci Rollerini	468
1.8. Uzaktan Eğitimin Geleceği	472
Özet	474
Önemli Terimler	476
Kaynakça	477

16. BÖLÜM

MOBİL ÖĞRENME

1. Mobil Teknoloji	482
2. Mobil Cihazların Gelişim Süreci	483
2.1. Birinci Nesil (1G) Mobil Teknolojiler	485
2.2. İkinci Nesil (2G) Mobil Teknolojiler	486
2.3. Üçüncü Nesil (3G) Mobil Teknolojiler	486
2.4. Dördüncü Nesil (4G) Mobil Teknolojiler	486
3. Mobil Cihazların Özellikleri	487
3.1. GSM (Global System for Mobile Communications)	487
3.2. SMS (Short Message Service)	487
3.3. MMS (Multimedia Messaging Service)	488
3.4. WAP (Wireless Application Protocol)	488
3.5. GPRS (General Packet Radio Services)	489
3.6. Bluetooth	489
3.7. IrDA Teknolojisi	490
3.8. Dect Teknolojisi	490
3.9. Home Rf Teknolojisi	491
3.10. EDGE	491

3.11. UMTS	491
4. Mobil Teknolojilerde Donanım ve Yazılım	492
4.1. Sistem Kaynakları	492
4.2. Bellek Sınırlaması	492
4.3. Güç Yönetimi	492
4.4. Görüntü Sınırlaması	493
4.5. Geliştirme Ortamları	493
5. Mobil İşletim Sistemi	493
6. Mobil Cihazlar ve Kullanım Alanları	495
6.1. Cep telefonları (Akıllı telefonlar)	495
6.2. Cep bilgisayarları (PDA)	495
6.3. Tablet bilgisayarlar	496
6.4. Dizüstü Bilgisayarları	497
6.5. E-Reader	497
7. Mobil Öğrenme	498
7.1. Mobil Öğrenme Sistemlerinin Genel Bir Sınıflandırması	500
7.2. Mobil Öğrenmenin Avantajları	502
Özet	503
Önemli Terimler	504
Kaynakça.....	505

17. BÖLÜM

ÖĞRENME YÖNETİM SİSTEMLERİ

1. Giriş	508
2. Öğrenme yönetim sistemi	509
3. Öğrenme yönetim sistemlerinin tarihsel gelişimi	512
4. Öğrenme yönetim sistemlerinin özellikleri	512
5. Öğrenme yönetim sistemlerinin avantajları ve sınırlılıkları	520
6. Öğrenme yönetim sistemi, içerik yönetim sistemi ve öğrenme içerik yönetim sistemi arasındaki farklılıklar	522
7. Öğrenme yönetim sistemlerinin seçimi ve değerlendirilmesi.....	524
8. Öğrenme yönetim sistemleri ve karşılaştırılması	527
Kaynakça.....	535

18. BÖLÜM

ÖĞRENME NESNELERİ

1. Giriş	540
2. Öğrenme Nesnelere İlişkin Tanımlar	540
3. Öğrenme Nesnesinin Yapısı	541
3.1. Öğrenme Nesnelere Tarihsel Gelişimi	542
4. Öğrenme Nesnelere ve Analojiler	543
5. Öğrenme Nesnelere İlişkin Geliştirilen Analojiler	543
6. Öğrenme Nesnelere Özellikleri	544
7. Öğrenme Nesnelere Avantaj ve Sınırlılıkları	547
8. Öğrenme Nesnesi Modelleri	550
8.1. Learnativity Content Model	551
8.2. SCORM İçerik Kümesi Modeli (Content Aggregation Model)	552
8.3. CISCO RLO/RIO Model	553
8.4. Netg öğrenme nesnesi modeli	554
8.5. Genel öğrenme nesnesi içerik modeli	555
9. Öğrenme Nesnelere Paketlenmesi	558
9.1. IMS İçerik Paketleme	559
9.2. SCORM	559
10. SCORM Tarihçesi	559
11. Öğrenme Nesnesi Ambarları	560
Özet	562
Önemli Terimler	564
Kaynakça	565

19. BÖLÜM

ÖĞRENME NESNESİ HAZIRLAMA SÜREÇLERİ

1. Giriş	568
2. Öğrenme Nesnelere ve Özellikleri	568
3. Öğrenme Nesnesi Geliştirmede Kullanılan Teknolojiler	570
3.1. Ofis Uygulamaları	571
3.2. Hipermetin Düzenleyicileri	571
3.3. Vektör Grafik Düzenleyicileri	571
3.4. Gelişmiş Programlama Dilleri	571
3.5. Platform Araçları	572

3.6. İşletim Sistemleri	572
3.7. Veritabanları	572
3.8. Öğrenme Yönetim Sistemleri	572
3.9. Metaveri	573
3.10. SCORM Standardı	573
4. Öğrenme Nesneleri Geliştirme Yaklaşımı	574
4.1. Öğrenme Nesnesi Ekibi	574
4.2. Mimari	574
4.3. Granülerlik	575
4.4. Erişilebilirlik ve Birlikte Çalışabilirlik	575
5. Öğrenme Nesneleri Tasarım ve Hazırlama Süreci	576
5.1. Geleneksel Geliştirme Süreci	576
5.2. Süreci Öğrenme Nesneleri için Uyarlama	577
5.2.1. Aşama 1: Parçalı İnceleme	577
5.2.2. Aşama 2: Tasarım + Madencilik	578
5.2.3. Aşama 3: Yeniden Kullanma + Geliştirme	581
5.2.4. Aşama 4: Teslim + Referans	584
5.2.5. Aşama 5: Ömür Boyu Koruma	585
5.2.6. Her Aşamada: Değerlendirme	586
Sonuç	587
Kaynakça.....	588

20. BÖLÜM

EĞİTİM TEKNOLOJİSİ ALANINDA YENİLİKLER VE FATİH PROJESİ

1. Giriş / Eğitim Teknolojisi ve Yenilikler - Dijitalleşme Devrimi	590
2. Dijitalleşme Süreci Tartışması ve Sıkça Yapılan Hatalar	592
3. Eğitimde Dijitalleşme Açısından Dünya Örnekleri	595
4. FATİH (Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi.....	596
4.1. Projenin Gerekçesi	597
4.2. Projenin Tarafları	599
4.3. FATİH Projesi Kapsamı ve Mevcut Durum	599
4.4. FATİH Projesinde Etken Faktörler ve Değerlendirmeler	602
4.4.1. Dijitalleşme Sürecinde Öğretmen Etkisi	602

BİLGİSAYARIN TARİHİ GELİŞİMİ

1

Dr. Selami ERYILMAZ
Gazi Üniversitesi

Dr. Hüseyin ÇAKIR
Gazi Üniversitesi

Bilgisayarın Tarihi Gelişimi
Veriler Nasıl İşlenir?
Bilgisayarda Kapasitenin
Belirlenmesi

1. Giriş

Bilgisayar elektronik ve mekanik parçalardan oluşan bir araçtır. Bilgisayar insan gibi düşünüp sonuçlar üretmediği gibi kendi başına işlem yapma yeteneğine de sahip değildir. Ona ne yapacağı ve ne yapmayacağı önceden bildirilmelidir. Bilgisayarın her şeyi kendi başına yapabilen olağanüstü bir alet gibi görülmesinin temel nedeni bilgisayarı bilgisayar yapan özelliklerin tam olarak bilinmemesidir. Bu özellikler bilgisayarı diğer benzeri araçlardan ayıran temel unsurlardır.

Bilgisayarın temel özellikleri nelerdir?

- ☑ Elektronik ve mekanik parçalardan oluşur,
- ☑ Neyi, nasıl ve ne zaman yapacağını bildiren, önceden belirlenmiş komutlar yardımıyla işlem yapar,
- ☑ Büyük kapasiteli ve karmaşık verileri istenilen şekilde saklayabilir, ayrıca saklanmış verileri istenilen şekilde geri verebilir veya çıktı üretebilir,
- ☑ Temel matematiksel ve mantıksal işlemlerin yanında, çok karmaşık işlemleri kısa sürede gerçekleştirerek bilgi üretir,
- ☑ Yardımcı ve benzer teknolojiler kullanarak birbirleriyle iletişim kurarlar.

Bu özellikler dikkate alınarak, bilgisayarın tanımı aşağıdaki şekillerde yapılmaktadır.

Bilgisayar, komutlar yardımıyla çok sayıda ve karmaşık verileri kısa bir sürede doğru olarak işleyebilen, saklayabilen ve gerektiği zaman geri verebilen elektronik ve mekanik parçalardan oluşan makinedir. Geniş anlamda bilgisayar, bilgileri kabul eden, işleme tâbi tutan ve anlamlı sonuçlar veren bir sistemdir (Eryılmaz, 1998).

Bilgisayar, verilen verileri belirlenen bir programa göre işleyen, istenildiğinde saklayabilen, gerektiği zaman geriye verebilen elektronik bir alettir (Eryılmaz ve diğerleri, 1993)

Bilgisayarın özellikleri ve tanımlamaları dikkate alınarak tanımını şu şekilde yapabiliriz:

Değişik türdeki verileri kabul ederek, istenilen matematiksel ve mantıksal işlemleri hızlı ve güvenilir bir şekilde yapabilen, verileri saklayabilen, istenilen biçimlerde çıktı verebilen elektronik ve mekanik parçalar bütünüdür.

2. Bilgisayarın Tarihi Gelişimi

Milattan önce 3500 yıllarında insanların sayı saymak için ellerini kullandıklarını ve aynı tarihlerde Eski Mısır'da onarlı çakıl yığınlarının kullanıldığını ve ancak bu sayılarla ilgili işlem yapamadığını biliyoruz.

Milattan önce 600 yıllarına kadar önemli bir gelişme olmadığı bilinmektedir. Milattan Önce 600 yıllarında ise Abacus denilen hesaplama aracı Araplar tarafından keşfedilmiş ve Milattan sonra 1600 yıllarına kadar Çinliler, Yunanlılar ve Romalılar tarafından kullanılmıştır. Bugün ilkokullarda çocuklara sayıyı ve hesaplamayı öğretmek için kullanılan bu aracı 1600'lü yıllarda öylesine geliştirmişler ki ondalık sistem ile sayıların gösterilmesini bile sağlamışlardır. Bu tarihlerde **abacus** Avrupalı matematikçiler tarafından da benimsenerek onun daha da gelişmişlerini icat etme yoluna gitmelerine neden olmuştur.

1614 yılında **John Napier** logaritmayı keşfederek, **Napier's Bones (Napier'in kemikleri)** adında bir hesaplama aracı geliştirmiştir. **Sürgülü hesap cetveli** de denilen bu araç sayesinde çarpma işlemi biraz daha kolaylaşmıştır.

1642 yılında Blaise Pascal **ilk mekanik hesap makinesini** icat etmiştir. Pascal'ın icat ettiği bu hesap makinesinin gelişmiş türleri günümüzde de kullanılmaktadır. Bu makineler bir zaman oldukça yaygın olarak kullanılan FACIT marka mekanik hesap makinelerinin ilkel bir şeklidir.

William Von Leibnitz, 1700'lü yıllarda Pascal'ın icat ettiği hesap makinesini daha da geliştirerek 4 işlem yapabilir hale getirmiştir. Bu makine çarpmayı üst üste toplayarak, bölmeyi de çıkararak yapmaktaydı.

1820 yılında **Charles Xavier Thomas**, mekanik hesap makinesini ticari hayatta da kullanılabilir hale getirerek **ilk ticari mekanik hesap makinesini** üretmiştir. Bu makineden 60 yılda 1500 adet üretilmiş ve satılmıştır. Mekanik hesap makinelerinin hızı dakika da 3-5 işlemi geçmemekte ve sadece tam sayılarla işlem yapabilmekteydi.

Yaklaşık olarak aynı tarihlerde **Joseph Maria Jacquard** delikli kartları keşfetmiştir. Yapılması gereken işlemler makineye önceden delikli kartlar sayesinde bildirilerek işlemlerin yapılması sağlanıyordu. Delikli kartlar bu tarihlerde keşfedilmiş olmasına rağmen, yaygın olarak kullanılamamıştır.

1849 yılında Charles Babbage, "Difference Engine" ve "Analytic Engine" adında, işlemleri ard arda hesap yapabilen ve hafızası da bulunan makineleri geliştirmiştir. Bu makineler ilk elektro-mekanik hesap makinelerinin ve dolayısıyla bilgisayarların öncülüğünü yapmıştır. Babbage'ın buluşu yakın zamana kadar Londra Müzesinde yer almaktaydı.

1830'lu yıllarda bilgisayarların gelişmesinde önemli adım sayılan **George Boole**'un düşünce kanunları ortaya çıkmıştır. Boole, cümlelerin doğruluk ve yanlışlıklarını bir takım sembollerle göstermiştir. Boole temelde mantık derslerinden de bildiğimiz "VE" - "VEYA" bağlaçlarını incelemiş ve bunları sayısallaştırmıştır. Buna göre iki durum söz konusudur:

A ve B $\rightarrow$ A $\wedge$ B

A veya B $\rightarrow$ A $\vee$ B

Birinci durumda, A ve B'nin her ikisi de DOĞRU olursa SONUÇ DOĞRU olacaktır. Aksi halde SONUÇ yanlış olacaktır. İkinci durumda ise A ve B'den biri doğru (yani A veya B) olursa SONUÇ DOĞRU olacak, sadece ikisinin de YANLIŞ olması durumunda SONUÇ YANLIŞ olacaktır. Bu durum bir devrenin açık veya kapalı olmasıyla ifade edilmektedir. Bu bilgilere, bilgisayarın temelini oluşturan **BIT** konusunda tekrar dönülecektir.

1890'lı yıllarda, delikli kartların kullanımı tekrar gündeme gelmiştir. A.B.D'de **Herman Hollerith** Amerikan Nüfus Sayım Bürosunun başındayken, A.B.D. nüfus sayımını hızlandırmak için **delikli kartları** kullanmıştır. Hızlandırma konusunda da başarı elde etmiştir. Çünkü eskiden 10 yılda sonuçlanan nüfus sayımı bu sayede 2,5 yıla düşmüştür. Hollerith bundan sonra nüfus sayım bürosundan ayrılarak bugün bile bilgisayar sektörünün bir numaralı kuruluşu olan **IBM** (International Business Machine Corp.) şirketini kurmuştur.

Hollerith'den sonra nüfus sayım bürosunun başına geçen **James POWERS**, Hollerith'in kullandığı 80 kolonluk delikli kartlarını 96 kolona çıkararak yenden uygulamıştır. 1910 yılı sayım sonuçlarında bu delikli kartlar kullanılmıştır. Bu başarıdan sonra Powers'da sayım bürosundan ayrılarak "**Powers Accounting Machine Company**" şirketini kurmuştur. Bugün hala hayatiyetini devam ettiren "**Remington Rand Corp.**" Şirketi, Powers'ın kurduğu şirketin (1927 yılında adı değiştirilmiş) devamıdır.

2.1. İlk Bilgisayar

1900'lü yıllara gelindiğinde bile henüz bilgisayar diyebileceğimiz bir araç yoktu. Bilgisayar denilebilecek araç ancak 1930 yılından sonra geliştirilebilmiştir. Bugünkü anlamda bilgisayar özelliği taşıyan ilk "**analog**" bilgisayar 1931 yılında **Dr.Vannevar Bush** tarafından geliştirilmiştir. "**Sayısal**" bilgisayarların ilki ise 1939'da **Dr George Stibitz** tarafından geliştirilmiştir. Dr.Stibitz, **boolean cebirinden** esinlenerek ondalık (decimal) sayıları 0 ve 1 ile göstermeye çalışmış, sonuçta kompleks sayılarla aritmetik işlemlerin yapılması imkanını ortaya çıkarmıştır.

Harvard Üniversitesinde **Howard Aiken**'in geliştirdiği bir makine 1 saniyede 3 toplama, 4 saniyede 1 çarpma işlemi yapabiliyordu. Bu makineye "**Mark I**" adı verilmiştir.

Pennsylvania Üniversitesinde **J.P.Eckert** ve **J.P.Mauchly** tarafından **ENIAC** (Electronic Numerical Integrator And Calculator) adında bir bilgisayar meydana getirildi. Havada 60 sn kalan bir mermiyle ilgili hesaplamaları masa tipi bir hesap makinesi 20 saatte yaparken ENIAC aynı hesabı 30 saniyede yapabiliyordu. Makinenin hızı saniyede 5000 işlem, büyüklüğü 130 metre kare ve ağırlığı ise 30 ton idi. Makine çalışırken aynı anda içinde 4 mühendis çalışmaktaydı.

Bilgisayarda asıl gelişme 1948 yılında oldu. Bu yıldan itibaren bilgisayarlarda transistörler kullanılmaya başlanmıştır.

1951 yılında ilk defa ticari amaçla bir bilgisayar üretildi. **UNIVAC I** (Universal Atomic Power) ilk ticari amaçla üretilen bilgisayar olmuştur. UNIVAC I, 2,5 mili saniyede bir çarpma, 0,5 milisaniyede bir toplama yapabiliyordu.

1960 ile 1970 yılları arasında IBM ile bilgisayar kelimeleri birbirlerinin yerlerine kullanılmıştır. Bu kullanım günümüzde de etkisini zaman zaman göstermektedir.

2.2. Bilgisayarın Kuşaklara Ayrılması

Bilgisayarlar taşıdığı özellikleri, üretildikleri tarihler ve oluşturulduğu parçalar itibariyle birbirlerinden ayırt edilmek için kuşaklara ayrılmıştır. Buna göre bilgisayarlar 4 kuşakta toplanmaktadır:

1. Kuşak Bilgisayarlar

1946-1956 yılları arasında üretilen bilgisayarlara birinci kuşak bilgisayarlar denilmiştir. Bu bilgisayarların temel özellikleri **radyo lambaları** (vakum tüpleri) kullanılarak üretilmeleridir. İç hafıza 4,000 karakterlik bir drum (silindir) dir. Dış hafıza olarak ise manyetik bantlar kullanılmaktaydı. İletişim **makine dili** ve çevirici sistemlerle sağlanmaktaydı. Kullanım alanı ise muhasebe ve envanterle(stok) sınırlı kalmıştır.

2. Kuşak Bilgisayarlar

1947 yılında Bell laboratuvarlarında bilim adamları John BARDEN, William ve William Shockley Brattain tarafından ilk transistör geliştirildi. 1956-1963 yılları arasında üretilen bilgisayarlara ikinci kuşak bilgisayarlar denilmektedir. **Transistörler** kullanılarak imal edilmişlerdir. Birinci kuşak bilgisayarlara nispeten daha az yer tutmakta, daha hızlı işlem yapmakta ve daha az bakım gerektirmektedir. İç hafıza 32,000 kelimelik olup manyetik çekirdekten oluşmuştur. Dış hafıza olarak ise manyetik bantların yanında manyetik diskler de kullanılmıştır. Diskler bilgiye ulaşmada manyetik bantlara göre daha hızlıdır. Makine dili kullanımından vazgeçilerek çevirici sistemler yaygınlaşmıştır. İkinci nesil bilgisayarların örnekler **IBM 7094** serisi, **IBM 1400 serisi** ve **CDC 164** vb.

3. Kuşak Bilgisayarlar

1964-1971 yılları arasında üretilen bilgisayarlar üçüncü kuşak bilgisayarlar denilmektedir. En belirgin özelliği, bilgisayar ailelerinin doğuşu olmuştur. Bilgisayarlara ayrı numaralar verilerek bilgisayar ağları kurulmuştur. Üçüncü kuşak bilgisayarlarda da **transistörler** kullanılmaya devam edildi. İç hafıza olarak manyetik çekirdek ve ince manyetik filmlerden oluşturuldu. İç hafızanın kapasitesi 50000 kelimenin üzerine çıktı. Değişik bilgisayarlar arasında iletişim sağlanarak bilgisayar ağları kuruldu. Aynı bilgisayarın aynı anda birden fazla kullanıcı tarafından kullanılması sağlandı. Bu tür sistemlere zaman paylaşımli sistemler (time sharing) veya ortak kullanımlı sistemler adı verilmektedir.

4. Kuşak Bilgisayarlar

1971 yılından sonra üretilen ve **mikroçip** teknolojisine sahip bilgisayarlar 4.kuşak bilgisayarlar denilmektedir. Bu bilgisayarlar özellikleriyle, hacimleriyle ve ağırlıklarıyla önceki kuşak bilgisayarlardan tamamen ayrılmaktadır.

5. Kuşak Bilgisayarlar

Bilgisayar teknolojileri, genetik bilimi ve **yapay zeka** alanındaki çalışmalar, yeni bir bilgisayar kuşağını doğuracağına göstergesidir.

3. Bilgisayar Verileri Nasıl İşler?

Bilgisayara veri girişi işleminde, günlük hayatta kullanılan harf ve rakam gibi sembollerden yararlanılır. Bilgisayar, bunları kendi anlayacağı şekle dönüştürür. Bilgisayara girilen veriler iki grup altında toplanır.

- **Sayısal Veriler**

Sayısal veriler, 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9'dan oluşan rakamlar ile elde edilen sayı kümeleridir. Örneğin; 1965, 123,1289056789, 0.97 gibi.

- **Alfasayısal Veriler**

Harf, rakam ve özel karakterlerin bir arada kullanılabildiği veri tipidir. Örneğin, "ANKARA / 06500" ifadesinde rakam, harf ve özel karakterler birlikte yer almaktadır. Alfasayısal veri tipi içerisinde üç tür veri tipi yer alır:

- Rakamlar : 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
- Harfler : A, B, C, D,.....,X, Y, Z
- Özel Karakterler : !, ' ^, +,%,&,/,(,),=,?,_*,-,\,},],[,{\$,#,>,<

Bilgisayarlar sadece iki durumu gösterebilen devrelerden oluşur. Matematiksel olarak bu iki durum 0 ve 1 ile gösterilebilir. Yukarıda da vurguladığımız gibi bilgisayarlar elektronik olarak çalışırlar. Buna göre bir devre ya açıktır ya da kapalıdır. Diğer bir ifadeyle manyetik alan vardır veya yoktur. Devrenin açık olması veya manyetik alanın olması 1 ile gösterilirse, devrenin kapalı olması veya manyetik alanın bulunmaması 0 ile gösterilir. Bu durum George Boole'un buluşudur.

O halde problem aritmetik karakter, harf ve işaretlerin bilgisayara nasıl aktarılacağıdır. Sayılar, harfler ve işaretler de açık-kapalı devrelerle gösterilebilir mi? Bunları tek bir devrenin açık veya kapalı olması ile göstermek mümkün değil, bu nedenle bir sayı veya bir harfi göstermek için birden çok devre veya birden çok manyetik çekirdek kullanılır. Kaç adet çekirdek veya devrenin kullanılacağı bilgisayar türüne ve kodlama standardına bağlı olarak farklılık gösterir.

3.1. Bilgisayarda Kodlama Sistemleri

Bilgisayarları oluşturan devreler yalnızca iki durumu gösterdiğine göre, bilgisayara verilecek veriler iki ayrı işaret kullanılarak temsil edilmelidir. Bilgisayara aktarılacak veriler yalnızca sayılardan oluşmuşsa, sayıların ikili sistemdeki eşdeğerleri bulunarak bu amaca ulaşılır. Bu tür kodlamaya **doğrudan ikili kodlama** denir. Bu tür kodlamanın kullanımı sınırlıdır. Sadece sayısal kodlamalar için kullanılabilir. Halbuki bilgisayara girilecek veriler sadece rakamlardan oluşmaz. Harflerin, sayıların ve işaretlerin de kodlanması gerekir.

İkili kodlanmış onlu sistem (BCD) yeterli gelmediği için daha gelişmiş kodlama sistemleri geliştirilmiştir. Bunlar genişletilmiş ikili kodlanmış onlu sistem (EBCDIC), ASCII gibi sistemlerdir. Bunların en gelişmiş ve en yaygın kullanılanı ASCII'dir.

BCD (Binary Coded Decimal)

Harf, rakam ve işaretlerin her bir ikili sistemde bir kod oluşturulması yukarıda açıklanan problem çözülebilir. Burada yapılması gereken her harf, işaret ya da rakama değişik bir kod vermektir. Bu noktada kullanılan kodların kaç haneli olacağı kodlamak istenilen harf, rakam veya işaretlerin sayısına bağlıdır.

Bunu bir örnekle açıklayalım: İngiliz alfabesinin 26 harfini, 12 farklı işareti, 10 rakamı kodlamak isteyelim. Bunun için toplam $26+12+10=48$ farklı sembolü kodlamaya ihtiyaç vardır. 48 çokluğunu ikilik sayı sisteminde göstermek için en az altı basamak gerekir. Çünkü ikilik sayı sisteminde beş hanede en çok 31, altı hanede en çok 64 rakamlarını kodlanabilir. Beş hane yeterli gelmediği için 6 haneyi tercih etmeliyiz.

Bu bilgilere göre 526 sayısını kodladığımızı düşünün:

5	2	6
000101	000010	000110

Burada görüldüğü gibi 1/3 oranında bir hafıza verimsizliğinden bahsedilebilir. Bilgisayarların hafızaları sınırsız değildir. Bu yüzden hafızayı verimli kullanmak gerekir. Bu kodlamaya ikili kodlanmış onlu sistem denir. Bu kodlamanın diğer bir sakıncası da altmış dörtten daha fazla sembolü kodlanamamasıdır.

EBCDIC(Extended Binary Coded Decimal Interchange Code)

IBM'in büyük işletim sistemleri için geliştirdiği ve daha çok OS/390 işletim sistemi ve S/390 sunucularında kullanılmış olan, harf, rakam ve işaretleri karşılayabilen bir kodlama sistemidir. Kodlar ikili sayıdan oluşur. 256 farklı sembolü kodlayabilir.

ASCII(American Standard Code for Information Interchange)

ASCII, 256 farklı sembolü 8 bit kullanarak kodlayan ve kullanım itibarıyla EBCDIC'ten daha yaygın olan bir kodlama sistemidir.

UNICODE

ASCII kodlama sisteminden sonra UNICODE adında yeni bir kodlama sistemi geliştirilmektedir. Bu kodlama sistemi bütün dünya dillerinde kullanılan karakterleri gösterebilecek bir yapıdadır. Yirmi dört farklı alfabeden 34,168 farklı kod üretebilmektedir. Kodlama sistemleriyle ilgili sembol ve karşılıkları Ek-1'de verilmiştir.

3.2. Bilgisayarın Verileri İşlemesi

0 ve 1'lerden oluşan her bir basamak BIT (Binary digIT) olarak adlandırılır. Bit, tek başına bilgisayarda bir anlam ifade etmediği için gruplandırılır. Bu gruplandırma 8'li, 16'lı ve 32'li şeklinde olabilir. Yaygın olarak 8'li gruplandırma kullanılır. 8 bit birleşerek bir karakterlik bilgi ifade eden bellek birimini oluşturur. Buna BYTE denir. Byte, bilgi saklamada kullanılan en küçük birimdir.

8 BIT → 1 BYTE

Bilgisayara girilen her karakter (harf, rakam, özel karakterler ve grafik) bir byte ile temsil edilir. İkili sayı sisteminde (2^8 'li gösterimi) 1 byte ile 256 değişik karakter kodu ifade edilebilir. Basit anlamıyla A harfi bilgisayarda byte ile aşağıdaki gibi ifade edilir.

0 1 0 0 0 0 1 0 → B harfi

Klavyeden “BOLU” kelimesi girildiğinde bu kelimeyi bilgisayar, aşağıdaki gibi dönüştürerek işlem yapar.

KARAKTER	ASCII KODU	BYTE ŞEKLİ
B	66	0 1 0 0 0 0 1 0
O	79	0 1 0 0 1 1 1 1
L	76	0 1 0 0 1 1 0 0
U	85	0 1 0 1 0 1 0 1

Sonuç olarak klavyeden bir tuşa basıldığında bilgisayar, tuşun karşılığı olan byte dizisini oluşturur ve buna bağlı işlemi gerçekleştirir.

4. Bilgisayarda Kapasitenin Belirtilmesi

Bilgisayarda kapasite (depolama - saklama) birimi byte olarak ifade edilir. Bilgisayarlarda kapasite ölçüm birimleri aşağıdaki gibidir:

8	BIT	→	=	1 Byte (Bayt)
1024	Byte	→	=	1 Kilobyte (Kilobayt - KB)
1024	KB	→	=	1 Megabyte (Megabayt - MB)
1024	MB	→	=	1 Gigabyte (Cigabayt - GB)
1024	GB	→	=	1 Terabyte (Terabayt - TB)
1024	TB	→	=	1 Petabyte (Petabayt- PB)
1024	PT	→	=	1 Exabyte (Eksabayt- EB)

4.1. Donanım Yazılım Bilişim Teknolojisi

Bilgisayar; girilen verileri kullanıcının isteğine göre işleyebilen, veriler üzerinde aritmetiksel ve mantıksal işlemler yaparak kullanıcıya tekrar sunabilen ve gerektiğinde bunları saklayabilen elektronik bir aygıttır (Resim 1.1). Bilgisayar donanım ve yazılım olmak üzere iki ana bileşenden oluşur. Donanım ve yazılım birbirine bağlı kavramlardır.

Resim 1.1: Bilgisayar

Bilgisayarın fiziki parçalarına donanım denir. Bilgisayar kasası ve içindekiler; ekran, klavye, fare, yazıcı, tarayıcı, hoparlör, mikrofon gibi birimler bilgisayarın donanım bileşenini oluştururlar. Yazılım ise uzman kişiler tarafından hazırlanan, kullanıcıya bilgisayarla yapacağı işlemlerde büyük kolaylıklar sunan programlardır. Genel olarak bir organizasyonda kontrol ve karar mekanizmalarına destek olmak için gerekli bilgileri toplayan, depolayan, dağıtan ve etkileşimli olarak çalışan donanım ve yazılımların bütününe bilişim denir.

Bilişim Teknolojileri; bilgisayar sektöründeki gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmış ve verileri saklamak, iletmek ve işlemek için kullanılan bilgisayar donanım ve yazılım teknolojilerini içeren bir alandır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimlere paralel olarak gelişen sistemler, eğitim alanında bilginin sunumu, yayınlanması, paylaşımı süreçlerinde ve bu süreçlerin yönetiminde kullanıcılara ve yöneticilere işlevsel çözümler sunmaktadır (Gülbahar, 2009).

Ancak bugün için Bilişim Teknolojileri (BT), yalnızca bilgisayar sistemlerinin kurulması ve yazılımların yapılandırılması ile sınırlı bir alan değildir. BT, güncel bir bakışla; Bilgisayar donanımı, yazılımı, bilgisayar ağları, iletişim teknolojileri, bu alanda yetişmiş İnsan gücü, prosedürler, internet, intranet ve iletişim araçları gibi çok sayıda bileşene sahiptir.

Bilişim sektörü dünyada son elli yıldır var olan ancak günümüzde olağanüstü öneme sahip olan bir sektördür. Katma değeri oldukça yüksek olan bilişim sektörü, gelişmiş ülkelerde gözde sektörlerin başında gelmektedir. Bilgi çağında bilginin elde edilmesi ve yönetilmesi, kurumların günümüz gereksinimleri doğrultusunda yönetilmesi ve geliştirilmesi açısından oldukça önemli görülmektedir. Geçmiş yüzyıl ile kıyaslandığında bilginin çokluğu, üretilme hızı ve bilginin sunulduğu ortam, bilgiyle ilgili sorunların farklılaşmasına neden olmaktadır. Çağın gerisinde kalmak istemeyen kurumlar, çalışanlarını hızla değişen dünyaya hazırlamak durumundadırlar. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından yayınlanan Bilgi Toplumu Stratejisi'ne (2006-2010) göre, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sürecinin temel araçlarından biri olması, öğrenci, öğretmen ve eğitimcilerin bu teknolojileri etkin kullanımının sağlanması stratejik öncelikler arasında gösterilmektedir.

Ülkemizde işletmeler kurumsallaşma yolunda hızla ilerledikçe Bilişim Teknolojileri alanına olan ihtiyaç daha da artmaya başlamıştır. Bu sebepten, Bilişim Teknolojileri alanında yeterlik sahibi insanlara çok ihtiyaç duyulmaktadır. Halen başka dallardan, mesleklerden insanlar bu alandaki ihtiyaca yönelmeye devam etmektedirler. Ancak doğru olan bu alanın içinde, temelden bu yeterliklere sahip insanlar yetiştirmektir.